

УДК 070(71):741.5]:355.244.1“2022/2024”
DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.2.2/33>

Калиновська І. М.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Коляда Е. К.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Одарчук Н. А.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКІЙ ПРОПАГАНДИ: СЕМІОТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ КАРИКАТУР В КАНАДСЬКИХ ОНЛАЙН-ПУБЛІКАЦІЯХ 2022–2024 РР.

У статті досліджено політичні карикатури як візуально-графічні засоби протидії російській пропаганді та поширенню анти-українських наративів у канадських онлайн-виданнях періоду 2022–2024 рр. Матеріалом дослідження слугували публікації провідних канадських медіа, зокрема The Hamilton Spectacular, The Globe and Mail, Toronto Sun, Edmonton Journal, з яких методом суцільної вибірки відібрано політичні карикатури, які стосуються російсько-української війни.

Проведений семіотичний аналіз, що охоплював дослідження лінгвального повідомлення, денотативного та конотативного значення карикатур, розкрив їхню унікальну здатність ефективно передавати складні політичні наративи через поєднання художньої виразності з актуальними соціально-політичними реаліями війни. Використання метафор, символів, гіперболізації та інших художніх прийомів сприяє викриттю маніпулятивної природи російської пропаганди та формуванню критичного сприйняття інформації серед широкої аудиторії.

У результаті дослідження виявлено, що канадські карикатуристи викривають та спростовують ключові наративи російської пропаганди, серед яких: «Україна планувала напасти на росію», «росія приносить мир», «В Україні – нацисти», «Україну потрібно денацифікувати», «росія завдає ударів лише по військових об'єктах», «Це не війна, а спеціальна військова операція», «Україна – не справжня країна», «Захід змусив росію вторгнутися в Україну», «Україна хоче бути частиною росії», «Україна винна у світовій зерновій кризі», «Санкції проти росії неефективні і шкодять Заходу більше».

Доведено, що в умовах повномасштабної війни канадські політичні карикатури стали потужним інструментом документування подій російської війни в Україні, викриття російських пропагандистських наративів, формування суспільної підтримки України та утвердження образу росії як агресора.

Ключові слова: російська пропаганда, російсько-українська війна, політична карикатура, лінгвальне повідомлення, денотативне значення, конотативне значення.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни, розв'язаної росією проти України, особливо важливою для українців є підтримка та єдність світової спільноти у протистоянні агресору. Засоби масової інформації демократичних країн відіграють ключову роль у боротьбі з дезінформаційними кампаніями, які росія розгортає для маніпулювання громадською думкою в різних країнах світу, в Канаді зокрема.

У цьому контексті особливу роль відіграють візуально-графічні засоби, власне політичні карикатури та ілюстрації, які завдяки поєднанню вер-

бальних і невербальних компонентів мають унікальну здатність швидко, просто та ефективно доносити складні політичні меседжі до широкої аудиторії. Такі візуально-графічні засоби не лише репрезентують певні явища та культурні коди, але й пришвидшують сприйняття й запам'ятовування важливої інформації, формують стійкі образи у свідомості читачів та відображають суспільні настрої.

Візуалізація образу агресора підкреслює його загрозливу природу та викриває справжні наміри,

що робить її дієвим засобом протидії російській пропаганді. Візуально-графічні засоби комунікації мають потужний вплив завдяки здатності викликати миттєву емоційну реакцію аудиторії по всьому світу, а влучна політична карикатура часто виявляється ефективнішою у викритті кремлівських маніпуляцій та дезінформації, ніж традиційні форми комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Огляд актуальних наукових праць демонструє посилену увагу дослідницької спільноти до феномену політичних карикатур та їх потенціалу в контексті протидії пропагандистським впливам.

Дослідження природи політичних карикатур розкриває їх комплексний характер. За спостереженнями А. Абдель-Рахіма [3], карикатури поєднують художню вигадку, яка відображає певні світоглядні позиції, з реалістичним зображенням актуальних подій та їхніх учасників. Як зазначають Н. Сілашкі та Т. Дурович [10], особлива цінність політичних карикатур полягає в їхній здатності відображати сувору дійсність через непрямі образи та алегорії. Дослідники підкреслюють, що саме завуальована форма критики робить карикатури потужним інструментом впливу. При цьому науковці наголошують: якщо карикатура лише дублює вже відкрито висловлені позиції, вона втрачає свою унікальну комунікативну силу та здатність резонувати в суспільстві.

Комунікативний аспект політичних карикатур детально аналізують А. Аббасі, Т. Захра та С. Асгар [2]. На думку дослідників, політичні карикатури відіграють важливу роль у поширенні інформації та розкритті прихованих реалій через багатозначні смисли та ідеологічні підтексти. Особливого значення набуває їхній динамічний характер завдяки поширенню у соціальних мережах, адже карикатури миттєво реагують на світові події та швидко поширюються серед аудиторії.

О. Семетюк [1] розглядає політичну карикатуру як традиційний жанр гумористичного дискурсу, виокремлюючи її множинні функції: віддзеркалення актуальних подій, інструмент пропагандистського впливу та формування іміджу політичних суб'єктів, а також механізм конструювання соціокультурної дійсності через систему культурних кодів.

А. Педраціні та Н. Шойер [8] зосереджуються на універсальності мови політичних карикатур, що дозволяє ефективно долати мовні бар'єри та передавати складні політичні меседжі через візуальні метафори. Зі свого боку, І. Данжу [4] виділяє документальну функцію карикатур під час війни,

підкреслюючи їх здатність відображати хронологічні зміни, документувати ключові події та трансформацію пропагандистських наративів.

В умовах війни пропаганда стає стратегічним інструментом інформаційного впливу. Г. Петренко та співавтори підкреслюють небезпеку деструктивної пропаганди, яка базується на дискредитації противника, поширенні дезінформації та маніпуляціях [9, с. 12]. Така пропаганда викривлює реальність і гіперболізує події з метою формування бажаних суспільних настроїв.

Особливо показовою є російська пропаганда, яка використовує багаторівневий підхід, маніпулюючи історичними, культурними та мовними наративами. А. Кучинська-Зонік й А. Татаренко зазначають, що основні завдання такої пропаганди включають просування російських наративів, формування антизахідних настроїв, поширення конспірологічних теорій та впровадження спрощених чорно-білих ідеологічних конструктів [7, с. 144].

С. Жаботинська та О. Рижова [13] акцентують увагу на важливості політичних карикатур як засобу боротьби з пропагандою. Вони підкреслюють, що у контексті повномасштабної війни карикатури слугують інструментом викриття лицемірства та маніпуляцій агресора, сприяючи критичному осмисленню інформації серед аудиторії.

Постановка завдання. Метою статті є проаналізувати політичні карикатури як візуально-графічні засоби протидії російській пропаганді та поширенню анти-українських наративів в канадських онлайн публікаціях 2022–2024 рр.

Дослідження здійснюється за підтримки Канадського інституту українських студій Альбертського університету в рамках реалізації дослідницького проєкту з гуманітарних наук «Україна у війні: візуально-графічні засоби протидії російській пропаганді (на матеріалі канадських онлайн-публікацій 2022–24 рр.)».

Матеріалом дослідження слугують публікації канадських онлайн-видань 2022–2024 рр., зокрема *Edmonton Journal* [5], *Toronto Sun* [12], *Toronto Star*, *New Pathway*, *The Globe and Mail* [11], *Saltwire* та *MacKay* [6], з яких методом суцільної вибірки відібрано політичні карикатури, які стосуються російської війни в Україні (загальна кількість проаналізованих карикатур – 345, аналіз 11 з яких висвітлено у цій статті).

Виклад основного матеріалу. Семіотичний аналіз канадських політичних карикатур 2022–2024 рр. зосереджений на дослідженні

їхньої ролі в протидії російській пропаганді. Методологія дослідження охоплює три рівні аналізу: лінгвальне повідомлення (використання гри слів, полісемії, метафор, кодового змішування, каламбурів та двозначності), денотативне значення (колористика, міміка персонажів, графічні гіперболізації, ілюстративні елементи) та конотативне значення (символічний зміст з урахуванням соціально-культурного контексту). Такий комплексний підхід дозволяє простежити, як канадські карикатуристи викривають та спростовують ключові наративи російської пропаганди.

«Україна планувала напасти на росію», «росія приносить мир»

Лінгвальне повідомлення: фраза *PEACE* / *Мир*, написи на танку: *FREEDOM* / *Свобода*, *UKRAINE* / *Україна*, *PUTIN CONVOY* / *Конвой путіна*, *Thank U Vladimir* / *Дякую, Владімір*, *No More Ukraine* / *Більше немає України*, *F*** Zelensky*

Денотативне значення: путін їде на танку, тримаючи російський прапор та хокейну ключку і вигукує «Мир»; гусениці танка розчавлюють український прикордонний знак.

Конотативне значення: путін на танку символізує російську агресію. Він голосно вигукує: «Мир» / *PEACE*, що створює контраст із його реальними діями – військовим вторгненням та війною. Зруйнований український прикордонний знак натякає, що справжня мета росії – знищити Україну, а не «захиститися» від неї. Іронічне використання гасел, розміщених на танку, демонструє

пропагандистську риторику кремля, яка говорить про «мир», «звільнення» та «захист», але насправді росія веде загарбницьку війну, спрямовану на знищення України. *PUTIN CONVOY* – гра слів, що відсилає до «конвою свободи» (*Freedom Convo*), використаного проросійськими рухами в Канаді, яку також можна трактувати як натяк на російські військові колони, які в лютому 2022 р. вторглися в Україну. *THANK U VLADIMIR* – сатиричний коментар на адресу тих, хто виправдовує дії кремля. *NO MORE UKRAINE* – відкрито демонструє справжню мету агресії: знищення української держави.

Карикатура висміює російську пропаганду, яка намагається переконати світ, що «Україна планувала напасти на росію» та «росія приносить мир». путін на танку символізує агресора, який у медіа намагається видавати себе за «жертву», що повністю узгоджується з кремлівською брехнею про нібито загрозу з боку України і російську риторику про «визволення» України. Насправді саме кремль планував війну задовго до 2022 р., а твердження про «запобіжний удар» є лише ще одним прикладом пропаганди, спрямованої на виправдання загарбницьких дій.

«В Україні – нацисти», «Україну потрібно денацифікувати»

Лінгвальне повідомлення: напис на пам'ятнику: *1939–1945 LEST WE FORGET* / *Ніхто не забутий, ніщо не забуте*. Ця фраза традиційно використовується для вшанування пам'яті

Editorial Cartoon by Graeme MacKay, The Hamilton Spectator - Wednesday February 23, 2022

Рис. 1. The Hamilton Spectacular, 23.02.2022 [6]

Рис. 2. The Globe and Mail, 1.03.2022 [11]

солдатів, які загинули у Другій світовій війні, зокрема в боротьбі з нацизмом.

Денотативне значення: на карикатурі зображено пам'ятник солдату, присвячений жертвам Другої світової війни.

Солдат закриває обличчя руками, ніби у розпачі. Біля нього проїжджає колона військових вантажівок, позначених символом Z. Навколо зруйновані будівлі.

Конотативне значення: розпач солдата символізує моральний шок від усвідомлення повторення історії. Солдат уособлює тих, хто воював проти нацизму в 1939–1945 рр., і зараз бачить, як російська армія руйнує Україну під схожими гаслами (символ Z на вантажівках вказує на російські війська). Вантажівки рухаються в напрямку руйнувань, що свідчить про нищення української інфраструктури. Фраза *LEST WE FORGET* закликає пам'ятати жакіття Другої світової війни, але сучасні події доводять, що росія не просто не засвоїла уроки історії, а й діє методами, які нагадують ті, що використовували нацисти. Одна з головних кремлівських пропагандистських тез – нібито «денацифікація» є однією з причин російського вторгнення в Україну, але карикатура іронічно підкреслює абсурдність цього твердження. Якщо б росія справді боролася з нацизмом, то не використовувала б ті ж методи, що й нацисти: **нищення міст і цивільного населення**, подібно до бомбардувань нацистами європейських міст, **використання пропагандистських символів**, як це було з нацистською свастикою, **перекручування історії**, щоб виправдати військову агресію.

Карикатура висміює міф російської пропаганди про «боротьбу з нацизмом» і показує, що саме росія сьогодні діє як агресор, повторюючи історичні злочини, проти яких колись воював світ. Зображення солдата на пам'ятнику символізує глибокий моральний розрив між історичною пам'яттю про жертви війни та сучасною реальністю, де агресор прикривається тими ж гаслами, що і його історичні вороги.

«росія завдає ударів лише по військових об'єктах»

Лінгвальне повідомлення: фраза: *THOSE CHILDREN SHOT FIRST* / Ці діти вистрелили першими, напис: *MARCH MADNESS* / Березневебожевілля.

Денотативне значення: путін з автоматом на баскетбольному майданчику, на землі лежать вбиті діти, баскетбольний м'яч, багато гільз.

Конотативне значення: путін з автоматом символізує російську військову агресію та насиль-

Рис. 3. Toronto Sun, 16.03.2022 [12]

ство, що робить його особисто відповідальним за зображені дії. Вбиті діти уособлюють невинні жертви війни, зокрема цивільних осіб. Їх присутність підкреслює жорстокість війни та її вплив на найбеззахисніших. Баскетбольний м'яч і кільце є алюзією на популярний баскетбольний турнір у США «March Madness». Контраст між спортом, що асоціюється з молодістю та розвагами, і насильством робить ситуацію особливо трагічною. Фраза ***THOSE CHILDREN SHOT FIRST*** вказує на абсурдну спробу перекласти провину за насильство на жертв, висміює спроби російської пропаганди перекласти відповідальність на українців.

Карикатура спростовує міф російської пропаганди, що росія завдає ударів лише по військових об'єктах. Зображення вбитих дітей чітко показує, що російські військові дії призводять до жертв серед цивільного населення, а не лише серед військових. Карикатура підкреслює безглуздість і жорстокість війни і демонструє цинізм і брехливість російських заяв.

«Це не війна, а спеціальна військова операція»

Лінгвальне повідомлення: фраза: *War with Ukraine? Nyet! It's just a military operation!* / Війна з Україною? Ні! Це лише військова операція!, напис: *ON LAST WEEK'S EPISODE OF "RUSSIA'S GOT PUTIN"* / У МИНУЛОМУ ВИПУСКУ ШОУ «РОСІЯ МАЄ ПУТІНА».

Денотативне значення: на карикатурі зображений путін на сцені талант-шоу. Він одягнений у пуховик, тримає в руках триколірні стрічки, що символізують прапор росії.

Рис. 4. The Hamilton Spectacular, 22.03.2022 [6]

Конотативне значення: путін у стилі учасника талант-шоу Russia's Got Putin, що нагадує популярний телевізійний формат America's Got Talent / *Америка має талант*, намагається переконати глядачів у брехливій тезі про «спеціальну військову операцію». Сцена талант-шоу символізує те, що російська влада перетворила війну на спектакль, у якому реальність викривлюється через пропаганду. Жести та вираз обличчя путіна підкреслюють удаваність і абсурдність його слів. Фон, заповнений літерами Z, посиляється на головний пропагандистський символ російського вторгнення в Україну. Фраза *War with Ukraine? Nyet! It's just a military operation!* саркастично висміює наратив російської пропаганди, яка намагається приховати реальні масштаби та наслідки вторгнення, використовуючи евфемізм «спеціальна військова операція».

Карикатура розвінчує один із ключових міфів кремлівської пропаганди, показуючи, що російська влада намагається приховати жорстоку реальність війни за допомогою евфемізмів і медійних маніпуляцій. Вона демонструє, що наратив про «спецоперацію» є лише пропагандистською виставою, яка не має нічого спільного з фактами.

«Україна – не справжня країна», «України не існує»

Лінгвальне повідомлення: немає.

Денотативне значення: на карикатурі зображений прапор Радянського Союзу (червоний прапор з серпом і молотом), серп і молот у вигляді профілю путіна, над ними – червона зірка.

Рис. 5. Edmonton Journal, 22.03.2022 [5]

Конотативне значення: радянський прапор символізує колишню державу, до складу якої входила Україна. Червоний колір часто асоціюється з кров'ю та насильством, а в історичному контексті – з комунізмом та тоталітарним режимом. Деформовані серп і молот у вигляді профілю путіна символізують його прагнення відродити Радянський Союз у власному баченні, що демонструє імперіалістичні прагнення росії та ігнорування суверенітету інших країн, зокрема України. Теза про «несправжність» України є лише виправданням для її поглинання росією. Це контрастує з ідеєю про «братні народи», яку часто використовує російська пропаганда.

Пропагандистські міфи про Україну як неповноцінну державу активно поширювалися в російському інформаційному просторі ще до 2014 року, а після повномасштабного вторгнення в Україну в 2022 році стали частиною офіційної політики кремля. Їхнє коріння сягає радянської історіографії, яка трактувала Україну як «штучне утворення», що нібито існує лише завдяки росії. Карикатура показує, що політика путіна – це не просто агресія, а спроба відродити радянську імперію, використовуючи міфи про «неіснуючу чи несправжню Україну». Насправді ці твердження є лише виправданням загарбницьких дій, які мають на меті знищити незалежність України.

«росія відкрита до миру, але Україна відмовляється вести переговори»

Лінгвальне повідомлення: BUCHA / Буча, RUSSIAN GOODWILL AMID CEASEFIRE NEGOTIATIONS / російська добра воля на тлі переговорів про припинення вогню.

Денотативне значення: карикатура зображує зруйноване місто з блакитним небом над ним.

"RUSSIAN GOODWILL AMID CEASEFIRE NEGOTIATIONS"

MAKREY

Рис. 6. The Hamilton Spectacular, 6.04.2022 [6]

Місто та передній план залиті кров'ю. На передньому плані слово «БУЧА» написане кров'ю. Навколо розкидані залишки мирного життя: плюшевий ведмедик, колесо від велосипеда, український прапор, посвідчення, соняхи та людські кінцівки.

Конотативне значення: зруйноване місто на карикатурі – це Буча, передмістя Києва, після російської окупації на весні 2022 року. Масштабні руйнування відображають жорстокість і спустошення, яких зазнало місто. Слово **БУЧА** / **Буча** стає центральним повідомленням карикатури. Написане кров'ю, воно пов'язує російські дії безпосередньо з масовими вбивствами та злочинами проти людяності, скоєними в Бучі. Це фактично оголошення, що «російська добра воля» – це порожній звук на тлі звірств. Той факт, що все зображено в червоному кольорі, підкреслює масштаби насильства, розчленовані тіла показують, що були тортури. Кожен предмет уособлює життя, які були жорстоко обірвані в Бучі. Прапор України символізує, що страждає український народ. Це також символ опору та незламності, але в цьому контексті він підкреслює трагедію Бучі як частину нападу на українську державність.

Ця карикатура – це нищівна критика російської брехні про прагнення до миру. Наголошуючи на звірствах, скоєних у Бучі, вона зображує будь-яке твердження про те, що росія щиро зацікавлена у припиненні вогню, як цинічну та жорстоку брехню.

Рис. 7. Edmonton Journal, 27.04.2022 [5]

«Захід змусив росію вторгнутися в Україну»

Лінгвальне повідомлення: напис на вказівнику: BLAME / Провина, напис на автоматі: PUTIN / путін.

Денотативне значення: на карикатурі зображено путіна з автоматом, який сховався за дерев'яним вказівником, обвішаним руками-вказівниками, кожна з яких вказує в іншому напрямку.

Конотативне значення: вказівник символізує спроби путіна перекласти провину на інших, маючи на увазі, що він відмовляється брати на себе відповідальність за свої агресивні дії. Велика кількість рук-вказівників свідчить про відчайдушну спробу уникнути провини. **Автомат з написом PUTIN** безпосередньо пов'язує путіна з вторгненням в Україну, здійсненим з його власної волі. Його хитрий вираз обличчя підкреслює спроби звинуватити всіх, крім себе.

Міф про те, що «Захід змусив Росію вторгнутися в Україну», є класичним прикладом російської тактики відведення відповідальності. Замість визнання своєї агресії, кремль намагається звинуватити інших: НАТО – у «розширенні», яке нібито загрожувало росії, США – у підбурюванні України до конфлікту, Україну – у «провокаціях» та «геноциді на Донбасі», Європу – у підтримці санкцій та «втручанні у внутрішні справи України». путін сам ухвалив рішення про повномасштабне вторгнення росії в Україну. Жоден західний уряд не змушував її нападати, так само як Україна не становила загрози. Карикатура висміює цю пропагандистську логіку, демонструючи, що путін грає у звинувачення, уникаючи відповідальності за свої злочини.

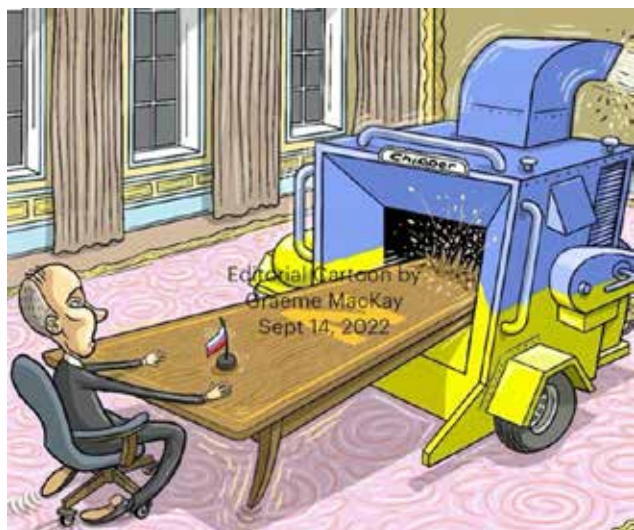

Рис. 8. The Hamilton Spectacular, 14.09.2022 [6]

Рис. 9. The Hamilton Spectacular, 28.09.2022 [6]

«Україна програє війну, і Захід її покине»

Лінгвальне повідомлення: напис: *Chipper / Дробарка деревини.*

Денотативне значення: на карикатурі зображено путіна, який сидить за довгим столом. На столі стоїть російський прапорець. З іншого кінця столу знаходиться велика дробарка деревини, розфарбована в кольори українського прапора (синій та жовтий).

Конотативне значення: путін за столом представляє росію та її керівництво. Його самотність підкреслює ізоляцію, в якій опинилася росія. Російський прапорець на столі символізує присутність росії, але виглядає малим і незначним порівняно з дробаркою, яка розфарбована в українські кольори. Дробарка символізує війну в Україні та її здатність «перемелювати» російські сили та ресурси за допомогою озброєння від країн Заходу. Йдеться про військову операцію восени 2022 року, в якій збройні сили України завдають російським військам значних втрат і відвойовують захоплену Харківську область.

Карикатура ефективно розвінчує пропагандистський міф про те, що Україна програє війну і Захід її покине. Зображення путіна, який рухається до дробарки деревини у кольорах прапора України, натякає на те, що росія наближається до катастрофи, а Україна має силу боротися і перемогти, а Захід їй допомагає.

«Україна хоче бути частиною росії»

Лінгвальне повідомлення: напис на виборчій скриньці *ANNEX VOTE / АНЕКСУВАТИ ГОЛОСУВАТИ*, варіант на бюлетені *Да / Так*.

Денотативне значення: на карикатурі зображено жінку в одязі кольорів українського прапора, яка стоїть з бюлетенем біля виборчої скриньки з російським прапором на ній. Чоловік з рушницею стоїть позаду неї, тисне її в спину зброєю. Над всією сценою нависає безліч ракет із символом *Z*.

Конотативне значення: жінка представляє українців на окупованих територіях. Її нервовий вираз обличчя вказує на відсутність справжньої свободи вибору під час «голосування». Виборча скринька – це гра слів *ANNEX VOTE / АНЕКСУВАТИ ГОЛОСУВАТИ*, що підкреслює постановочний і примусовий характер анексійних референдумів. Російський прапор на скриньці підкреслює, що голосування контролюється росією. Чоловік з автоматом представляє російську військову присутність і примус, використаний для того, щоб змусити українців брати участь у фіктивному референдумі. Ракети з символом *Z* символізують російську військову міць і агресію. Їхня загрозна присутність передає відчуття загрози та залякування. У бюлетені єдиний варіант для голосування – *Да / Так*.

Ця карикатура розвінчує міф про те, що українці хочуть бути частиною росії. «Голосування» проводиться під примусом і українців змушують брати в ньому участь. У них є один вибір – голосувати «За». Вони не хочуть приєднання до росії. Кількість зброї робить це абсолютно зрозумілим. Ця карикатура передає потужний і недвозначний меседж: анексійні референдуми – це фальшивка, й українців змушують голосувати проти їхньої волі. Це візуальне засудження дій росії.

Рис. 10. Cartoon Movement, L'Andalou, 27.06.2022 [6]

«Україна винна у світовій зерновій кризі»

Лінгвальне повідомлення: немає.

Денотативне значення: на карикатурі зображений путін у вигляді римського імператора, на голові у нього золотий вінок з колосків, в одній руці він тримає земну кулю.

Конотативне значення: Карикатура відображає путіна як римського імператора, що є багатозначною метафорою, яка підкреслює його авторитарні амбіції та прагнення до геополітичного домінування. Відсилання до Риму підкреслює прагнення кремля до відродження імперської величч, що є однією з основних ідей російської пропаганди. Червоний колір одягу нагадує криваві диктатури минулого, а також натякає на жорстокість і насильство, які супроводжують політику кремля. Поза та вираз обличчя путіна вказують на впевненість у власній владі над світом. Глобус у руках путіна та золотий вінок з колосків – це натяк на його маніпулятивну стратегію, у якій контроль над продовольчими ресурсами використовується як важіль тиску на інші країни.

Карикатура розвінчує міф російської пропаганди, що Україна винна у світовій зерновій кризі. Зернова криза насправді була спричинена російською блокадою українських портів, обстрілюванням українських зерносховищ та використанням продовольства як зброї, що призвело до глобальних проблем із постачанням. росія також незаконно вивозила зерно з окупованих територій України та продавала його як «російське» і збагачувалась за рахунок ресурсів окупованих територій України. росія позиціонує себе як незамінного гравця у світовій продовольчій системі, тоді як насправді вона штучно створює кризу, щоб змусити Захід піти на поступки. Карикатура викриває

дві ключові риси сучасного російського режиму: його імперські амбіції та маніпуляцію світовими ресурсами заради політичних цілей. Вона показує, що використання продовольства як геополітичної зброї – це не просто наслідок війни, а свідомою стратегією кремля.

«Санкції проти росії неефективні і шкодять Заходу більше»

Лінгвальне повідомлення: G7+1 / країни G7 плюс одна; FROM G8 GLORY TO THE TYRANTS' TABLE / Від слави G8 до столу тиранів; напис на стільці IRAN / Іран.

Денотативне значення: путін сидить на дитячому стільці поряд з Кім Чен Ином, який намагається йому в тарілку зброю. Поряд – великий стіл з позолоченим стільцем, вкритий павутиною.

Конотативне значення: Напис **G7+1** натякає на виключення росії з країн Великої вісімки після анексії Криму в 2014 році, а фраза **FROM G8 GLORY TO THE TYRANTS TABLE** підкреслює падіння міжнародного статусу росії: від співпраці з демократичними державами до союзів із диктатурами. путін, що сидить на дитячому стільці, символізує статус росії у міжнародній політиці.

Позолочене крісло, вкрите павутинням, нагадує про колишню участь росії в G8, яка стала вже історією. Маленький стіл та стільчик з надписом **Iran** та присутність Кім Чен Ина означають, що росія змушена звертатися до авторитарних режимів, таких як Іран і Північна Корея, у пошуках союзників. росія більше не може дозволити собі нормальні економічні відносини із розвиненими

Рис. 11. The Hamilton Spectacular, 18.07.2024 [6]

країнами. Вона залежить від постачання військових ресурсів з ізолюваних держав.

Карикатура суперечить російському міфу, що «санкції шкодять лише Заходу», адже демократичні країни запровадили санкції, росія змушена домовлятися із режимами, які самі знаходяться під санкціями. Карикатура висміює уявлення, що росія не постраждала від санкцій. Насправді, вона втратила ключових партнерів, санкції послабили її економічну спроможність вести війну та виробляти сучасне озброєння і тепер вона може покладатися лише на сумнівні союзи.

Висновки. Проведений аналіз політичних карикатур у канадських онлайн-виданнях 2022–2024 рр. демонструє їхню важливу роль у протидії російській пропаганді, викритті дезінформаційних наративів кремля. Вони допомагають розвінчувати міфи російської пропаганди й слугують засобом спростування анти-українських наративів. Проведений семіотичний аналіз політичних карикатур про російську війну в Україні 2022–2024 рр., який охоплював дослідження

лінгвальних засобів, денотативного та конотативного значення карикатур, розкрив їхню унікальну здатність ефективно передавати складні політичні наративи через поєднання художньої виразності з актуальними соціально-політичними реаліями війни. Використання метафор, символів, гіперболізації та інших художніх прийомів дозволяє канадським карикатуристам не лише викривати маніпулятивну природу російської пропаганди, але й формувати критичне сприйняття інформації серед широкої аудиторії.

Отже, в умовах повномасштабної війни росії проти України канадські політичні карикатури стали потужним інструментом документування подій, викриття пропагандистських маніпуляцій та формування суспільної підтримки України. Багаторівневий характер візуально-графічних засобів, їхня здатність швидко поширюватися через соціальні мережі та резонувати з різними аудиторіями робить їх особливо ефективними у протистоянні російській дезінформації та формуванні образу росії-агресора.

Список літератури:

1. Семотюк О. Сміх під час війни: російська агресія у політичних карикатурах і мемах. *LB.ua*. 2023. 25 серпня. URL: <https://surl.li/qhiwb> (дата звернення: 15.02.2025).
2. Abbasi A., Zahra T., Asghar S. A. Semiotic Analysis of Political Cartoons During Russia-Ukraine War. *Pakistan Journal of Language Studies*. 2022. Vol. 6. Issue 1. P. 16–41.
3. Abdel-Raheem A. Mental model theory as a model for analysing visual and multimodal discourse. *Journal of Pragmatics*. 2020. Vol. 155. P. 303–320. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2019.09.012>.
4. Danjoux I. Political Cartoons and the Israeli-Palestinian Conflict. Manchester University Press. 2018. URL: <https://surl.li/jjzyen> (дата звернення: 20.02.2025).
5. Edmonton Journal. URL: <https://edmontonjournal.com> (дата звернення: 10.02.2025).
6. MacKay's Editorial Cartoon Archive. URL: mackaycartoons.net (дата звернення: 10.02.2025).
7. Kuczyńska-Zonik A., Tatarenko A. Information security risks in the context of Russian propaganda in the CEE. *Politics and technology in the post-truth era*. 2019. P. 143–157. <https://doi.org/10.1108/978-1-78756-983-620191010>.
8. Pedrazzini A., Scheuer N. Distinguishing Cartoon Subgenres Based on a Multicultural Contemporary Corpus. *The European Journal of Humor Research*. 2018. Vol. 6 (1). P. 100–123. URL: <https://surl.li/wqeslr> (дата звернення: 20.02.2025).
9. Petrenko G., Dovzhenko O., Iliuk O., Burkosky P. On the Other Side of the Screen: An Analysis of Media Consumption and Disinformation in the Ukraine's Information Environment. *Detector Media*. 2021. URL: <https://surl.li/vddkfp>.
10. Silaški N., Đurović T. The Journey Metaphor in Brexit-Related Political Cartoons. *Discourse, Context & Media*. 2019. Vol. 31. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2019.100318>.
11. The Globe and Mail. URL: <https://www.theglobeandmail.com> (дата звернення: 10.01.2025).
12. Toronto Sun. URL: <https://torontosun.com> (дата звернення: 10.01.2025).
13. Zhabotyńska S., Ryzhova O. Ukraine and the West in Pro-Russia Chinese Media: a Methodology for the Analysis of Multimodal Political Narrative. *Cognition, Communication, Discourse*. 2022. Vol. 24. P. 115–139. URL: <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2022-24-09>.

Kalynovska I. M., Koliada E. K., Odarchuk N. A. COUNTERING RUSSIAN PROPAGANDA: SEMIOTIC ANALYSIS OF POLITICAL CARTOONS IN CANADIAN ONLINE PUBLICATIONS 2022–2024

The article examines political cartoons as visual and graphic means of countering Russian propaganda and the spread of anti-Ukrainian narratives in Canadian online publications in 2022–2024. The political cartoons dedicated to the Russian-Ukrainian war were selected from leading Canadian media publications, notably The Hamilton Spectacular, The Globe and Mail, Toronto Sun, and Edmonton Journal.

The semiotic analysis, which included the study of lingual means, denotative and connotative meaning of the cartoons, revealed their unique ability to effectively convey complex political narratives by combining artistic expressiveness with the current socio-political realities of the war. Using metaphors, symbols, hyperboles, and other literary means helps expose the manipulative nature of Russian propaganda and form a critical perception of information among a broad audience. The study found that Canadian cartoonists expose and refute key narratives of Russian propaganda, including: “Ukraine planned to attack Russia”, “Russia brings peace”, “There are Nazis in Ukraine”, “Ukraine needs to be denazified”, “Russia strikes only military targets”, “This is not a war, but a special military operation”, “Ukraine is not a real country”, “The West forced Russia to invade Ukraine”, “Ukraine wants to be part of Russia”, “Ukraine is to blame for the global grain crisis”, “Sanctions against Russia are ineffective and harm the West more”.

The study revealed that in the conditions of a full-scale war, Canadian political cartoons have become a powerful tool for documenting the events of the Russian war in Ukraine, exposing Russian propaganda narratives, building public support for Ukraine and establishing the image of Russia as an aggressor.

Key words: Russian propaganda, Russian-Ukrainian war, political cartoon, lingual message, denotative meaning, connotative meaning.